

Asgari ücret, yoksulluk ve bölücülük

14/08/2005

Ankara Sanayi Odası, bölgeler arası gelir eşitsizliklerini dikkate alan bir yerel asgari ücret uygulamasının yürürlüğe girmesi için ciddi bir lobi faaliyetine girişmiş durumda.

AYŞE BUĞRA

Ankara Sanayi Odası, bölgeler arası gelir eşitsizliklerini dikkate alan bir yerel asgari ücret uygulamasının yürürlüğe girmesi için ciddi bir lobi faaliyetine girişmiş durumda. Asgari ücret yoksul illerimizde daha düşük olacak, böylece işadamları oralara yatırım yapacaklar, istihdam artacak ve bölgesel eşitsizlik ortadan kalkacak. Başka bir olumlu yan etkinin de, emek maliyetini düşürerek ihracatımızı artırmak olduğu söyleniyor. Uygulamanın, basına yansıyan demeçlerden öneriyi ciddiye aldığı sezilen Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen'in ifadesiyle, "Türkiye'nin kendi Çin'ini yaratmasına" yardım edeceği düşünülüyor.

Yoksula az

Bu konuda ASO başkanının imzasıyla yayınlanan bir rapor, asgari ücret konusunun çok hassas bir konu olduğunu ve yapılacak değişikliğin sosyal taraflarca etraflıca tartışılarak uzlaşma ile gündeme gelmesi gerektiğini teslim ediyor. Ama buradaki samimiyet epeyce kuşkulu, çünkü rapor üç büyük işçi sendikası konfederasyonunun Mayıs 2005'te öneriyeye şiddetle karşı çıkmalarından sonra, Haziran 2005'te yayınlanmış. Raporda, "yoksul bölgeler yoksul oldukları için oralarda asgari ücretin bu yoksulluğu yansıtabilecek şekilde belirlenmesi gerekir" fikri dışında, bir alay yanlış bilgi ve değerlendirmeden fazla bir şey yok. Ama Türkiye'de "sendikalar da her şeye karşı çıkarlar, hayır demekten başka bir şey bilmezler" deyip işin içinden çıkmaya yatkın, geniş ve etkili bir kesim olduğu düşünülürse, raporun ciddiye alınması işten bile değil. Hele "sosyal demokrat" ana muhalefet partisinin asgari ücret gibi önemsiz teknik konularla ilgilenmeye pek niyetli görünmediği bir ortamda, bu pekala mümkün olabilir.

Oysa ASO'nun önerisi, her şeyden önce, "asgari ücret" kavramının özüne aykırı. Asgari ücret, emeğin, mesela plastik iskemle türünden bir meta olmadığı ve insanın geçiminin arz talep mekanizmasına bırakılmayacağı gerçeğinden hareketle, piyasaya müdahale ederek ücretlerin belirli bir düzeyin altına düşmesini engellemek üzere geliştirilmiş bir uygulamadır. "İşsizliğin yoğun, gelirlerin düşük olduğu yoksul yörelerde insanlar daha düşük ücretlerle seve seve çalışırlar" fikri ise, tamamen piyasa mantığını yansıtan bir fikirdir. Bu mantığın sonucu, asgari ücret uygulamasını ortadan kaldırmak ve ücretlerin asgari geçim sınırı altına düşebileceğini kabul etmektir. Zaten Türkiye'de net asgari ücret (350 YTL), Devlet İstatistik Enstitüsü'nün dört kişilik bir aile için belirlediği yoksulluk sınırının (463 YTL) altındadır. Ülkede kadınların işgücüne katılım oranının ne kadar düşük olduğu dikkate alınır, asgari ücretli bir işçinin evini geçindirmek durumunda olan biri olduğu ve bunu çocuklarına sokakta selpak sattırmadan yapabilmesinin pek de mümkün olmadığı görülebilir.

Acayip

ASO önerisi, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi gerçeklerine aykırıdır. Türkiye'de emeğin kayıtsız şartsız serbest dolaşım hakkına sahip olduğu bir ulusal pazar vardır ve siyasi yapı federatif değildir. Bu yapı içinde, yoksul bölgelerde memur maaşlarını daha düşük tutmaya veya ASO önerisinden söz ettiğim bir Avrupalı uzmanın hayretini ifade etmek için "bari bunu

da yapsınlar" diye belirttiği gibi, iş güvenliği yasalarını bölgesel olarak farklılaştırmak ne kadar acayıpse, asgari ücreti yerelleştirmek de o kadar acayıptır. Hükümetin yoksul Doğu ve Güneydoğu bölgelerini ülke bütününe entegre etmeye uğraştığı, bu amaçla işverenlere dünya kadar yatırım teşviki sağladığı bir dönemde, yoksula yoksul olduğu için daha düşük ücret vermeyi önermek, resmen bölücülük olarak adlandırılabilir.

Türkiye AB'ye tam üye olmak için gayret eden bir ülkedir ve bu doğrultuda yapması gereken, herhalde, ülke bütününden ayrılmış Çin'ler yaratmak değildir. Türkiye'nin istihdam sorunu, ücret düzeyiyle ilgili değildir. Türk emek piyasası üzerine yeni yayınlanan bir Dünya Bankası raporunda belirtildiği gibi, Türkiye'de emek maliyetinin katma değer içindeki payı, sadece AB ülkelerine göre değil, Meksika ve Kore gibi ülkelere göre de son derece düşük. Bu rapor, bir OECD üyesi ve AB aday ülkesi olan Türkiye'yi, Kore ve bazı Latin Amerika ülkeleriyle karşılaştırmıyor, ama Çin ve Hindistan gibi ülkelerle karşılaştırmaya kalkmıyor. ASO'nun böyle bir karşılaştırmaya girişmesinin, ciddi bir sömürü hırsını yansıttığını söylemek, keskin solculuk sayılamaz diye düşünüyorum.

Asgari ücretli ordusu

ASO raporunu değerlendirirken, Türkiye'nin yoksulluk sınırı altındaki asgari ücretiyle ilgili bazı gerçekleri unutmamak lazım. Önce, aylık olarak belirlenen asgari ücret karşılaştırmaları yaparken, Türkiye'de haftalık çalışma saatlerinin son derece uzun (ortalama 52 saat) olduğunu dikkate almak gerekiyor. Nitekim aylık asgari ücretin Türkiye'den daha düşük görüldüğü Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti gibi AB ülkelerinde asgari saat ücretleri Türkiye'dekinden daha yüksek.

İkincisi, Türkiye'de sosyal güvenlik kapsamındaki ücretlilerin hiçbir ülkeyle karşılaştılamayacak kadar büyük bir kısmının, yüzde 55'inin, asgari ücretle çalıştığını görüyoruz. AB ülkeleri arasında bu oranın en yüksek olduğu ülke Letonya, oran da yüzde 15.4. Türkiye'de asgari ücretlilerin bu kadar çok olması, değindiğim Dünya Bankası raporunun belirttiği gibi, mali yükümlülüklerden kaçma amacıyla ücretlerin olduğundan daha düşük gösterildiğine işaret ediyor. Bunun yanı sıra, bu konuda saha araştırması yapmış herkesin bildiği gibi, kayıt dışı çalışan işçilerin önemli bir kısmı, işverenle anlaşarak, geçinmelerine yetmeyen asgari ücretten daha yüksek bir ücret almak üzere sosyal güvencelerinden feragat eden işçilerdir. Dolayısıyla, asgari ücretin düşmesiyle kayıt dışı işçi çalıştırma eğiliminin azalacağı fikri temelsizdir, bunun tersi argümanın geçerli olması ihtimali daha fazladır.

Ama asgari ücretle ilgili olarak işverenlerin haklı olduğu bir nokta var: Türkiye'de asgari ücrete ve genel olarak bütün ücretlere, uygulanan vergi ve sosyal güvenlik kesintileri son derece yüksek ve bu istihdamı artırmak amacıyla kesinlikle bağdaşmıyor. Asgari ücretten alınan vergilerin azaltılması ve devletin sosyal güvenlik kesintilerinin bir kısmını üstlenmesi önerisi, işverenlerle işçi sendikalarının üzerinde anlaşabilecekleri anlamlı bir öneri olabilir. Türkiye'nin ulusal bütünlüğünün korunmasını, ülkede huzur ve barış ortamının hüküm sürmesini, yoksulluğun ortadan kalkmasını samimiyetle isteyen herkesin, lobi faaliyetlerini buna ve net asgari ücretin yoksulluk sınırı üzerine çekilmesine yöneltmesi beklenir.

AYŞE BUĞRA: Boğaziçi Üni.